

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

/ MTA Judaisztikai Kutatóközpont

2007/08, II. (tavaszi) félév

Komoróczy Géza

Zsidó történelem: zsidók a közép- és kora-újkorban

BBN-HEB-234, HBN-232/ea

Hétfő, 12:00–13:00

Múzeum körút 4, F épület, II. em. 233

P r o g r a m

Első óra: 2008. február 25

Az előadás (amely formáját tekintve a kijelölt szövegek szeminárium-szerű megbeszélése lesz) az előző félév anyagához kapcsolódik. Kronológiai kerete – a felkészülés és számonkérés szempontjából – az arab hódítás (*terminus post quem*) és Bohdan Chmielnicki (1595–1657) ukrajnai (Zaporozsje) hetman / atamán (1648/49–1657) zsidóellenes hadjáratai, a zsidó hagyományban elterjedt névén: *גזירות תחת"ט* / *gezérot tah-tat*, “a 408/409. év (1648/49) üldöztetései”, a krimi tatárok betörése (1655), az orosz–svéd/lengyel háború (1656–1658) (*terminus ante quem*). Az alább kijelölt szövegek a korszaknak csak csekély részét érintik, emellett egyenetlenül oszlanak is meg, ezért a történeti háttér – zsidó és egyetemes történeti háttér – párhuzamos tanulása erősen ajánlott.

A kijelölt szövegeket az órákon időrendben tárgyaljuk, óránként 1–1 szöveget / szövegcsoportot. Mindenkinek minden órára fel kell készülnie a szöveg alapos feldolgozásával és a történeti háttérre vonatkozó, itt nem jelzett, de egyénileg összekeresendő irodalom feldolgozásával. A felkészülést minden órán személyenként ellenőrizni fogom.

Feldolgozandó források:

- Marcus = Jacob R. Marcus, *The Jew in the Medieval World. A Source Book: 315–1791* (1938; reprint, Cincinnati: Hebrew Union College Press, 1990) / ~, Revised edition with an introduction and updated bibliography by Marc Saperstein (Cincinnati: Hebrew Union College Press, 1999)
- Schoeps & Wallenborn = Julius H. Schoeps & Hiltrud Wallenborn, Hrsg., *Juden in Europa. Ihre Geschichte in Quellen, I: Von den Anfängen bis zum späten Mittelalter* (Darmstadt: Primus Verlag / Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2001)

NB: Az alább megjelölt szövegeknek részben az eredeti kiadása, részben más kiadásai vagy fordításai is megtalálhatók könyvtárak(/~unk)ban, célszerű többfelől tájékozódni.

- (1) Gérsom ben Jehuda / Rabbénu Gérsom (960–1028), Zsidók és nem zsidók üzleti kapcsolatai: Schoeps & Wallenborn, p. 163–165, no. 78
- (2) Tudelai Benjámin, A zsidók helyzete “Babylón”-ban (1168): Marcus, no. 38
- (3) II. Fülöp-Ágost francia király (1179/1180–1223), A zsidók kiűzése Franciaországból (1182): Marcus, no. 5
- (4) Mose ben Majmon Maimonides (1135–1204), Napi teendői (Levele Samuel ibn Tibbonhoz) (1199): Marcus, no. 62/II
- (5) Három privilegium a XIII. századból:
 - a) II. (Hohenstauf / Staufen) Frigyes német-római császár (1212/1220–1250), Privilegiuma a birodalomban élő valamennyi zsidónak (“Aranybulla”, 1236. július): Schoeps & Wallenborn, pp. 124–126, no. 55
 - b) II. (Babenberg) Frigyes (*Friedrich der Streitbare* ~ Harckedvelő / Harcias Frigyes) osztrák-stájer herceg (1230–1246), Privilegiuma a zsidók számára (“*Fridericianum*”) (1244. július 1): Marcus, no. 6
 - c) IV. Béla magyar király (1235–1270), Privilegiuma a zsidók számára (1251): http://www.hebraisztika.hu/szovgyujt/KG_chrest_015.pdf
- (6) Avraham Kac / Katz / Katzenellenbogen (a XV. század közepe), Budai adatok: Válólevél, Buda neve, Egy rabbi gondjai (1450 k.): Spitzer & Komoróczy, *Héber kútforrások* (2003), pp. 230–239, no. 53/1–3
- (7) Ostya-vád Passauban (1478) (Egykorú röpirat): Marcus, no. 31
- (8) Zsidóeskü:
 - a) Frankfurt a. M. (1392): Marcus, no. 10
 - b) Werbőczy István (1458–1541), *Hármaskönyv* (1517), Pars III, titulus 36
- (9) Egy purim Kairóban (R. Samuel Sirillo, *Megilla*, 1524): Marcus, no. 13
- (10) Jichak Luria (1534–1572), Élete (Slimel ben Hajjim Meinsterl Dresnitz levele, 1606): Marcus, no. 52

Osztályzás: dolgozatok + félév végi szóbeli vizsga.

08/02/05/KG